

ВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ ДЕЛА И ДЕПОРТАЦИЈА УЧИНИОЦА – ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ¹

Ајсџпракџ: У обласџи вршења кривичних дела и дейорџиације учиниоца сусрећу се џири џране џрава – међународно, кривично и џрађанско џџ. џородично џраво. Евройски суд за џудска џрава је развио криџеријуме за џроцену комџаџибиљносџи дейорџиације насељених миџрананџа са чланом 8 Конвенције. У раду су анализирани евројски сџандарди у овој обласџи, и џо у складу са Евройском конвенцијом о џудским џравима и џраксом Евройскоџ суда за џудска џрава. У џиџању су следећи криџеријуми релеванџни за џроџеривање младих џунолеџних лица која још нису основала соџсџвену џородицу: џприрода и џжежина кривичноџ дела које је учинио џодносилац џредсџавке; дужина боравка џодносиоца у земљи из које ће биџи џроџеран; време које је џроџекло од учињеноџ кривичноџ дела и џонашање џодносиоца џоком џоџ џериода; чврсџина грушџвених, кулџурних и џородичних веза са домаћом државом и државом џорекла.

Преџходна џракса ЕСЉП није џаранџовала џџв. „џраво на џовраџак“ учиниоцима који су дейорџивани услед извршења кривичноџ дела, док се у џоследњим случајевима уџврђује џовреда џрава на џошџовање џородичноџ живоџа ако се учиниоцу не џружи моџћносџи да се враџи у домаћу државу.

Кључне речи: депортација, кривично дело, породичне везе, право на поштовање породичног живота, учинилац.

* Ванредни професор, Универзитет у Београду – Правни факултет, ORCID: 0009-0002-9749-7369, uros.novakovic@ius.bg.ac.rs.

1 Овај рад је настао као резултат истраживања у оквиру стратешког пројекта за 2025. годину „Проблеми стварања, тумачења и примене права“ (подтема: „Правосуђе и изазови данашњице“ – тема истраживачке групе: „Правосудна реформа са становишта међународног кривичног права и кривичног права“), који финансира Правни факултет Универзитета у Београду.

1. УВОД

На пољу депортације учиниоца кривичног дела, из домаће државе у државу порекла, види се (још једна од) веза између кривичног и породичног права. Тачније, у овој области се сусрећу три гране права – међународно, кривично и грађанско тј. породично право, као део грађанског права. Међународно право има за циљ да заштити права странаца и да спречи депортацију из угла људских права поједин(а)ца. Кривично право има за циљ да заштити домаће држављане, јавну безбедност и домаћи јавни поредак од странаца који врше кривична дела. Породично право има за циљ да заштити породицу и чланове породице, те да омогући члановима (једне) породице да несметано уживају породични живот на територији једне државе. Основно питање које се поставља у погледу депортације страних држављана, учиниоца кривичних дела, јесте да ли породични живот чланови породице могу да уживају само на територији домаће државе у којој је учинилац извршио кривично дело или је то могуће чинити и у држави порекла учиниоца.

У раду ће бити посматрани међународни, тј. европски стандарди у овој области у складу са Европском конвенцијом о људским правима (ЕКЉП) и то кроз анализирање праксе Европског суда за људска права (ЕСЉП).

Уколико одређена особа учини кривично дело на територији једне државе, а није држављанин те државе, она може, према унутрашњим нормама, бити протерана тј. депортована из те државе након одслужења казне. Овде се јављају три интереса, домаће државе да заштити свој јавни поредак и да спречи (поновно) вршење кривичних дела, те да страним држављанима који врше кривична дела не допусти да, привремено или трајно, бораве на њеној територији; интерес појединца који је учинио кривично дело да остане на територији домаће државе и одржава породичне везе са члановима своје породице; као и интерес члана или чланова породице да одржавају породичне односе. Конкретније речено, да ли предност треба дати домаћем јавном поретку и нормама домаћег права или, пак, нормама међународног права. Тачније, да ли породични живот и породични односи могу да анулирају последице извршеног кривичног дела и намеру за депортацијом, односно већ извршену депортацију учиниоца. Могућност повратка породице или једног члана породице у државу порекла игра значајну улогу, посебно у светлу тога да ли би повратак изложио учиниоца тортури или мучењу. Постојање социјалних веза учиниоца са државом порекла, као и са домаћом државом, у којој је извршено кривично дело, околности су које могу бити предмет процене ЕСЉП.

2. ВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

2.1. Непостојање брака и породице учиниоца

Непостојање брака, као ни личних односа са својом ванбрачним децом, не повлачи да је одлука о депортацији повредила право на поштовање породичног живота.

У случају *Djaid њроџив Француске*,² ЕСЉП је, најпре, истакао да је трајна депортација довела до мешања у породични живот подносиоца. Ипак, подносилац није био ожењен, није био у стабилној заједници са неком особом у Француској, нити постоје докази да је одржавао емотивну везу са својом децом. У време зачећа првог детета подносилац је био свестан да ће бити депортован. Такође, он се није одрекао алжирског држављанства, нити је захтевао добијање француског, иако је имао право на то. Озбиљност учињеног дела подвучена је као додатни разлог да ЕСЉП утврди да није дошло до повреде права на поштовање породичног живота.

Непостојање супруге или деце у земљи извршења кривичног дела, не доводи до тога да је депортација учиниоца повредила право на поштовање породичног живота.

У случају *Baghli њроџив Француске*,³ ЕСЉП је навео да је подносилац провео скоро цео живот у Француској, да се тамо школовао и запослио, да су његови родитељи, браћа и сестре живели у Француској, те да је, стога, одлука о депортацији довела до мешања у његов породични живот. Ипак, таква мера француских власти била је у складу са домаћим законодавством, ради превенције криминала и спречавања јавног нереда. Суд је даље навео да је подносилац био самац, да није имао децу, и да упркос постојању могућности, није поднео захтев да добије француско држављанство. Он је говорио арапски језик, служио је војску у Алжиру и био тамо неколико пута на одмору. Иако је већина његових породичних и социјалних веза била у Француској, он је задржао везе са земљом свог порекла. Трговина наркотицима представља озбиљно кривично дело те, стога, мера депортације у периоду

2 *Djaid v. France*, представка број 38687/97, пресуда од 9. марта 1999. године. Подносилац је алжирски држављанин који је дошао у Француску напосредно након рођења када је имао неколико месеци, са својим родитељима, браћом и сестрама и од тада је стално живео у Француској. Он је 1994. године осуђен за кривично дело трговине наркотицима на затворску казну и доживотну депортацију из Француске. Подносилац је постао отац два детета, рођених 1996. и 1998. године, чије је очинство признао. Подносилац се жалио да је одлука о депортацији довела до повреде његовог права на поштовање породичног живота. Француске власти одбиле су његову жалбу. Подносилац се жалио ЕСЉП да је његова депортација довела до повреде права на поштовање породичног живота из члана 8. ЕКЉП.

3 *Baghli v. France*, представка број 34374/97, пресуда од 30. новембра 1999. године. Подносилац је алжирски држављанин који је 1967. године дошао у Француску кад је имао две године. Школовао се и обављао различите послове у Француској, осим у периоду од 1984. до 1985. године, када је обављао војну службу у Алжиру. Подносилац је 1987. године отпочео емотивну везу са француском држављанком. Недуго затим, подносилац је ухапшен када је ухваћен да дилује наркотику из Африке и осуђен на три године затвора и депортацију из Француске. Његова жалба да ће депортација довести до повреде права на поштовање породичног живота, одбијена је у јуну 1994. године, и он је током 1994. године депортован у Алжир на период од десет година. Подносилац се жалио да је одлука о депортацији повредила његово право на поштовање породичног живота.

од десет година, према ставу ЕСЉП, није довела до повреде права на поштовање породичног живота.

2.2. Постојање брака и породице учиниоца

Најбољи интерес детета, као и постојање деце и породице учиниоца у домаћој држави, повлаче да одлука о депортацији учиниоца озбиљног кривичног дела доводи до повреде права на поштовање породичног живота.

У случају *Униане љроштив Уједињеној Краљевствима*,⁴ ЕСЉП је нашао да домаћи суд није донео никакве значајне даље налазе неповољне за подносиоца, нити је спровео посебну проверу равнотеже интереса свих страна, како то захтева судска пракса ЕСЉП, према члану 8. ЕКЉП. У ствари, домаћи суд је само приметио да „не може да уважи жалбу подносиоца, на основу тога што Имиграциона правила намећу захтеве да се идентификују „веома убедљиве околности“, поред прихваћеног стварног и постојећег родитељског односа са децом, нешто што подносилац захтева није могао да докаже. У светлу наведених чињеница, на Суду је да у вршењу своје

4 *Unuane v United Kingdom*, представка број 80343/17, пресуда од 24. новембра 2020. године. Подносилац захтева је нигеријски држављанин рођен 1963. године. Он има троје деце са својом нигеријском партнерком: Д (рођен 2002); Б (рођен 2004); и Ц (рођен 2006). Док је Д све време био британски држављанин, Б и Ц су накнадно, такође, регистровани као британски држављани. Убрзо након рођења, Д је дијагностикована плућна атрезија са интактним вентрикуларним септумом, ретка урођена срчана мана. Подносилац захтева је први пут упознао своју садашњу партнерку 1992. године када су обоје живели у Нигерији. Венчали су се 1995. године, али је веза прекинута 1998. године. Исте године подносилац захтева је дошао у Уједињено Краљевство као посетилац, након чега је започео везу са португалском држављанком. Подносилац је 1999. године развео брак са својом партнерком и оженио се португалском држављанком. Подносиоцу је одобрено право боравка у августу 1999. године. У децембру 2000. године, нигеријска партнерка подносиоца је ушла у Уједињено Краљевство и убрзо након тога он је поново започео везу са њом. Њихово троје деце је рођено након тога. У фебруару 2005. године, подносилац захтева је осуђен за превару у погледу противправног прибављања новца. Осуђен је на период неплаћеног рада и наређено му је да плати новчану казну. У новембру 2009. године, подносилац захтева и његова партнерка су осуђени за кривична дела која се односе на фалсификовање тридесетак захтева за дозволу боравка у Уједињеном Краљевству. Подносилац захтева је на крају осуђен на пет година и шест месеци затвора, док је његова партнерка осуђена на осамнаест месеци затвора. Казна затвора подносиоца је завршена 26. октобра 2012. године. Након тога, он је остао у имиграционом притвору до 6. новембра 2012. године, када је депортован. Подносилац се жалио на ову одлуку, али безуспешно. За разлику од подносиоца, жалбе мајке и деце су уважене, позивањем на најбољи интерес деце, и они су остали у Уједињеном Краљевству. Подносилац се жалио ЕСЉП да је депортација повредила његово право на поштовање породичног живота.

надзорне надлежности, донесе коначну одлуку о томе да ли је мера протеривања у складу са чланом 8. ЕКЉП. Подносилац је осуђен за кривична дела која се односе на фалсификовање око тридесет захтева за дозволу боравка у Уједињеном Краљевству, на период од пет година и шест месеци затвора. Дело је несумњиво било тешко, што доказује дужина затворске казне. Штавише, то није била његова прва кривична пресуда у Уједињеном Краљевству – претходно је био осуђен за преварно прибављање новца. Суд је тежио да размотри тежину кривичног дела, не само позивајући се на дужину изречене казне, већ и на природу и околности конкретног кривичног дела, односно кривичних дела које је учинио подносилац, као и њихов утицај на друштво у целини. ЕСЉП је нашао да је домаћи суд доследно третирао кривична дела насиља и кривична дела везана за дрогу као веома тешка дела у кривичном праву. У сваком случају, чињеница да је кривично дело које је учинио подносилац било од оних дела тежег карактера, није сама по себи била одлучујућа. Уместо тога, то је био само један фактор који је требало уравнотежити, заједно са осталим критеријумима. Закључивши да би било у најбољем интересу деце да остану у Уједињеном Краљевству са оба родитеља и да би било претерано грубо раздвојити их, домаћи судови су уважили жалбу његове партнерке и жалбу малолетне деце, на основу члана 8 Конвенције. Иако су многи фактори релевантни за жалбу партнерке подносиоца захтева били у суштини исти као и они релевантни за његову жалбу, његова жалба је одбијена само на основу тога што нису постојале „веома убедљиве околности“, поред оних које су се примењивале у вези са његовом партнерком. Овај закључак није био у складу са чланом 8 Конвенције. Виши суд је признао постојање снажне породичне везе подносиоца са његовом партнерком и децом, како би сви они остали у Уједињеном Краљевству. Такође, суд је признао да је његовој партнерки и деци потребан подносилац, а та потреба за родитељском подршком била је посебно акутна у случају њиховог најстаријег детета, услед његовог здравственог стања и предстојеће операције. Коначно, домаћи суд је прихватио да је у најбољем интересу деце да он остане у Уједињеном Краљевству – фактору којем се мора дати значајна тежина. Узимајући у обзир ове пажљиве и детаљне налазе домаћег суда, који морају имати значајну тежину у укупној процени сразмерности, у околностима овог случаја, тежина конкретних кривичних дела које је учинио подносилац, није била такве природе или степена да би могла да надмаши најбољи интерес деце, како би оправдала његово протеривање. Депортација подносиоца захтева је, стога, била несразмерна легитимном циљу коме се тежило – остваривању и спречавању нереда и криминала, те као таква није била неопходна у демократском друштву. Утврђена је повреда члана 8. и права на поштовање породичног живота.

Депортација која, услед вршења кривичног дела, онемогућава учиниоца да *de facto* поново оствари породични живот и уђе на територију домаће државе, доводи до повреде права на поштовање породичног живота.

У случају *Шарафан йройив Данске*,⁵ Европски суд за људска права утврдио је одговорност домаће државе, Данске, услед депортације ирачког трговца кокаином. Европски суд за људска права је настојао да спречи да изгледу подносиоца захтева да буде поново примљен у Данску након истека забране поновног уласка остану чисто теоретски. Стога, депортација господина Шарафана је прекршила његова права, јер се чини да он неће испуњавати услове за легалну имиграцију након шестогодишњег периода забране поновног уласка.

ЕСЉП је, најпре, утврдио да је случај прихватљив и разматрао да ли шестогодишња забрана представља *de facto* доживотну забрану у овом случају. Суд је приметио да дански закон дели земље чији држављани подлежу визним захтевима у пет група, од којих је најрестриктивнија визна група 5 – земље за које се сматра да представљају посебно висок ризик за илегалну имиграцију у Данску (Авганистан, Еритреја, Ирак, Пакистан, Русија, Сомалија и Сирија). Држављани ових земаља генерално испуњавају услове за визу за улазак у Данску само ако постоје „ванредне околности“, као што су смрт или терминална болест члана породице који живи у Данској.⁶ Суд је приметио и уважио статистику која показује да држављани

5 *Sharafane v Denmark*, представка број 5199/23, пресуда од 17. марта 2025. године. Подносилац захтева је ирачки држављанин рођен у Данској 1997. године, који је целог живота живео у Данској. Он није имао претходни кривични досије. Пресудом Окружног суда (Аалборг) од 27. маја 2021. године, подносилац захтева је осуђен по члану 191 Кривичног законика (који носи казну затвора до десет година) и по Закону о контролисаним супстанцама за поседовање укупно 57 кг канабиса и 107 грама кокаина, намењених за препродају. Кривична дела су учињена у периоду од 24. априла 2019. до 4. маја 2020. године. Подносилац захтева је осуђен на две године и шест месеци затвора и упозорен је на ризик од протеривања. Износ од око 61.000 евра је конфискован као приход стечен кривичним делима. Приликом одмеравања казне, суд је узео у обзир чињеницу да је подносилац захтева играо значајну и активну улогу као дилер, и да му је помагала сопствена мрежа дилера. Првостепени суд је утврдио да би депортација Шарафана под околностима овог случаја кршила члан 8. ЕКЉП. Међутим, апелациони суд је одлучио да је депортација и шестогодишња забрана поновног уласка била у складу са правима подносиоца према ЕКЉП. Подносилац је пуштен из притвора 4. августа 2021. године. Захтев за жалбу Врховном суду Данске је одбијен 28. септембра 2022. године. Подносилац је поред данског говорио и курдски језик, али никада није био у Ираку. Дански закон предвиђа да страни држављани који почи- не тешка кривична дела морају бити депортовани, осим у околностима у којима би то кршило међународне обавезе Данске, као што је члан 8. ЕСЉП. Шарафан је поднео представку пред ЕСЉП. Тврдио је да је, пошто је држављанин Ирака, мало вероватно да ће икада поново добити визу за Данску и да је стога шестогодишња забрана поновног уласка, била *de facto* доживотна забрана која би кршила његово право на поштовање породичног живота, према члану 8. ЕКЉП.

6 За новију праксу ЕСЉП против Данске видети случајеве, *Savran v. Denmark*, представка број 57467/15, пресуда од 7. децембра 2021. године; *Winter v. Denmark*, представка број 9588/21, пресуда од 12. новембра 2024. године; *Al Habeeb v. Denmark*,

земаља визне групе 5 нису имали реалну могућност уласка у Данску, чак ни у краткорочну посету. ЕСЉП је закључио да подносилац није имао реалне изгледе за улазак или повратак у Данску након истека шестогодишње забране поновног уласка, и стога је то представљало *de facto* доживотну забрану. Суд је, стога, утврдио да је забрана поновног уласка несразмерна и да крши права подносиоца према члану 8. ЕКЉП. Према судској пракси ЕСЉП, странци којима је одобрено право боравка квалификују се као насељени мигранти, а депортација након кривичне осуде мора се проценити у погледу сразмерности према члану 8. ЕКЉП, посебно за оне који су рођени и провели своје детињство у домаћој држави. У складу са налазом да би свакако било супротно међународним обавезама Данске да протера подносиоца захтева и изда му трајну забрану поновног уласка, са чиме Суд нема разлога да се не сложи, те да би шестогодишња забрана поновног уласка, у овом случају, *de facto* представљала трајну забрану, Суд сматра да је протеривање подносиоца захтева у комбинацији са забраном поновног уласка на шест година било несразмерно, те утврдио повреду права на поштовање породичног живота.

представка број 14171/23, пресуда од 12. новембра 2024. године. У случају *Савран иројив Данске*, турски држављанин је депортован због сличних злочина као и у случају *Шарафан* и издата му је шестогодишња забрана поновног уласка. ЕСЉП је утврдио да подносилац захтева није успео да докаже да неће моћи да добије визу након шестогодишње забране, те да протеривање стога није прекршило члан 8. Конвенције. У случају *Ал-Хабиб иројив Данске*, ирачки држављанин је депортован након поновљеног кривичног дела, укључујући брутални напад у којем је неколико пута избо ножем своју супругу. Издата му је дванаестогодишња забрана поновног уласка у Данску. Суд је утврдио да дванаестогодишња забрана поновног уласка није прекршила члан 8., јер Суд није нашао разлог да доводи у питање налаз домаћих судова да је временски ограничена природа забране поновног уласка фактор који може да учини протеривање подносиоца захтева компатибилним са чланом 8. ЕКЉП. У случају *Winter иројив Данске*, сиријски држављанин је осуђен за насилни напад и протеран на шест година. Пре него што је ЕСЉП почео да разматра случај, Врховни суд Данске је утврдио да је депортација била сразмерна, јер је партнер осуђеника био легално у могућности да га прати у Сирију или да га тамо посећује, и да осуђеник може поново да посети Сирију или да тражи боравак након шестогодишњег протеривања. ЕСЉП је закључио да мешање у приватни и породични живот подносиоца треба да буде поткрепљено релевантним, конкретним и довољним разлозима. У свим фазама поступка постојала је експлицитна и темељна процена да ли се налог за протеривање може сматрати супротним међународним обавезама Данске. Независни и непристрасни домаћи судови пажљиво су испитали чињенице, примењујући релевантне стандарде људских права у складу са ЕКЉП и њеном судском праксом, и адекватно одмерили личне интересе подносиоца у односу на општији јавни интерес. ЕСЉП је навео да није на Суду да замени сопствену процену суштине (укључујући, посебно, сопствену процену чињеничног стања у погледу сразмерности депортације) проценом надлежних националних органа. Једини изузетак од овог правила је када се покаже да постоје јаки разлози за то, што није утврђено у овом случају.

2.3. Поновно вршење кривичних дела

Поновно вршење кривичних дела уз непостојање супруге и деце учиниоца и поред слабих веза са државом порекла, не доводе да је депортација повредила право на поштовање породичног живота.

У случају *Mutlag йројив Немачке*,⁷ ЕСЉП је навео, да као и у случају *Maslov йројив Аустрије*,⁸ треба да постоје нарочито оправдани разлози у случају депортације насељених имиграната који су законито провели претежни део или целокупно своје детињство у домаћој држави. Подносилац је већ у 19. години починио кривична дела и био је условно пуштен и упозорен да ће бити депортован ако поново изврши кривично дело. Он је читав живот провео у Немачкој, говорио је течно немачки језик, али није навео да је развио друштвене везе са још неким особама, осим са својом породицом и психологом, нити да је засновао своју породицу. Кад је реч о вези са земљом порекла, он није говорио арапски језик. Ипак, поред чврстих породичних веза у Немачкој, ЕСЉП је нашао да тежина кривичних дела, њихова насилна природа и константно вршење, проузрокују одлуку немачких власти о депортацији подносиоца као оправдану. На основу тога није утврђена повреда права на поштовање породичног живота.

Одлука о депортацији услед поновног вршења лакшег кривичног дела, уколико се учинилац понашао примерено након извршења дела и има децу са којом може да одржава личне односе само у домаћој држави, доводи до повреде права на поштовање породичног живота.

У случају *Udeh йројив Швајцарске*,⁹ ЕСЉП је нашао да два учињена дела не могу подносиоца сматрати повратником. Његово понашање у затвору

7 *Mutlag v Germany*, представка број 40601/05, пресуда од 25. марта 2010. године. Подносилац је јордански држављанин који је рођен 1981. године у Немачкој, где је одрастао и стекао целокупно образовање. Он је 2006. године депортован у Јордан након што је учинио више тежих кривичних дела услед којих је осуђен на две године и једанаест месеци затвора. Подносилац се жалио да је његова депортација довела до повреде права на поштовање породичног живота.

8 *Maslov v Austria*, представка број 1638/03, пресуда од 23. јуна 2008. године. Насупрот ставу већине судија да је дошло до повреде права на поштовање породичног живота, судија *Loucaides* сматрао је да природа, озбиљност и понављање вршења кривичних дела, мањак социјалних веза са домаћом државом и прописивање депортације на одређено време, условљавају да није дошло до повреде права на поштовање породичног живота, *F. Tulkens et al., Judge Loukis Loucaides An Alternative View on the Jurisprudence of the European Court of Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden–Boston, 2008, 252. Овде сматрамо да постоји снажна аргумен- тација да подржимо став судије *Loucaidesa*.

За државу Аустрију и депортацију учиниоца кривичних дела видети случај *Krasniqui v. Austria*, представка број 41697/12, пресуда од 25. априла 2017. године.

9 *Udeh v Switzerland*, представка број 12020/09, пресуда од 16. априла 2013. године. Подносилац је нигеријски држављанин рођен 1983. године, који је 2003. године дошао у Швајцарску и закључио брак са домаћом држављанком. На основу

и након извршења другог дела се побољшало, што је чињеница коју треба узети у разматрање при процени одлуке о депортацији.¹⁰ У складу са тиме, тешко се може прихватити да је казна подносиоца од 42 месеца затвора доказ да представља претњу по јавни поредак и безбедност у будућности. У време доношења одлуке о депортацији, подносилац је боравио већ седам и по година у Швајцарској, где се налази центар његовог приватног и породичног живота. Ова дужина боравка се може сматрати значајним периодом. Посебно значајна чињеница је да подносилац има децу и да су деца швајцарски држављани. Депортација подносиоца утицала би на њих негативно, с обзиром на то да би деца одрасла без оца. У њиховом најбољем интересу је да одрастају уз оба родитеља, посебно имајући у виду да би услед развода родитеља,останак подносиоца у држави био једини начин за одржавање контакта са децом. Ценећи да је подносилац извршио само једно теже дело и да је касније понашање било примерно, одлука о депортацији била је изван поља слободне процене домаће државе. Утврђена је повреда права на поштовање породичног живота.

2.4. Везе учиниоца са државом порекла и домаћом државом

Постојање јаких социјалних и културних веза учиниоца са државом порекла и поред закључења брака и рођења деце у домаћој држави, доводи до тога да депортација није повредила право на поштовање породичног живота.

У случају *Üner йройлив Холандије*,¹¹ ЕСЉП је навео да подносилац има чврсте везе са домаћом државом: живео је скоро цео свој живот у Холандији,

закљученог брака добио је дозволу боравка. Непосредно пре закључења брака, супружници су добили двоје деце. Подносилац је 2001. године у Аустрији осуђен на четири месеца затвора за поседовање мале количине наркотика. Подносилац је 2006. године у Немачкој осуђен на 42 месеца затвора за продају наркотика. Швајцарске власти су позивањем на извршење кривичних дела одбиле да му продуже дозволу боравка. Он је 2009. године обавезан да напусти државу. Подносилац је 2011. поднео жалбу на одлуку да има забрану уласка у домаћу државу до 2020. године. У међувремену супружници су се развели, мајци је додељено вршење родитељског права а подносиоцу је признато право на контакт. Он је 2012. године са другом швајцарском држављанком добио треће дете. Подносилац се жалио да је одлука о депортацији повредила његово право на поштовање породичног живота.

10 Понашање након извршеног дела био је одлучујући критеријум за ЕСЉП да у случају *Moustaquim v Belgium* утврди повреду права на поштовање породичног живота одређивањем депортације. Видети случај *Moustaquim v Belgium*, представка број 12313/86, пресуда од 18. фебруара 1991. године.

11 *Üner v Netherlands*, представка број 46410/99, пресуда од 18. октобра 2006. године. Подносилац је турски држављанин, рођен 1969. године, који је у Холандију дошао 1981. године са мајком и два брата у циљу придруживања оцу који се већ налазио

има супругу и једно дете, шира породица подносиоца живела је у Холандији. Са друге стране, ЕСЉП не прихвата да је подносилац проводио тако мало времена у Турској, да он више нема никакве социјалне, језичке и културне везе у тој држави. Учињена кривична дела, уз насилну историју, показују да подносилац има склоности ка криминалним активностима. У време депортације подносиоца, деца су још увек била у адаптабилном добу. Поседовање холандског држављанства, уколико деца одлуче да оду са оцем, није их спречавало да се врате у Холандију. Узимајући у обзир озбиљност учињених дела и ограничење забране уласка на десет година, ЕСЉП није нашао да је повређено право на поштовање породичног живота.¹²

Чврстина веза учиниоца са државом порекла и могућност да се породица, посебно дете, адаптирају на прилике у држави порекла не повлаче повреду права на поштовање породичног живота услед депортације.

У случају *Катанић против Швајцарске*,¹³ ЕСЉП је утврдио да је мера депортације довела до мешања у породични живот подносиоца, али да је с обзиром на извршена кривична дела, она била у складу са законом. ЕСЉП је закључио да је подносилац задржао везе са земљом порекла и да је више пута посећивао БиХ током одмора. Његова супруга је, такође, држављанка БиХ, тако да упркос стабилном запослењу у Швајцарској, нема препрека да се и она врати у БиХ. Њихово дете, тада старо 11 година, сматрано је као подобно да се адаптира на нову средину. Из наведених чињеница ЕСЉП није нашао повреду права на поштовање породичног живота.

у тој држави. Подносилац је 1988. године добио сталну боравишну дозволу, а 1991. године отпочео заједнички живот са холандском држављанком са којом је добио дете. Подносилац се одселио 1992. године из породичног дома али је остао у блиском контакту са супругом и дететом. Две године касније, подносилац је осуђен за напад и убиство без умишљаја на седам година затвора. Претходно је подносилац већ био осуђиван за насилне прекршаје. Друго дете подносиоца рођено је 1996. године. Оба детета стекла су холандско држављанство и подносилац их је признао. Супруга и деца су једном недељно посећивали подносиоца у затвору. Ни супруга ни деца нису говорили турски језик. Домаће власти су 1997. године повукле дозволу боравка подносиоца и донеле одлуку о депортацији и забрани уласка у државу у трајању од 10 година. Подносилац је депортован у Турску 1998. године. Подносилац се жалио да је депортација повредила право на поштовање породичног живота.

12 D. Harris et al., *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2009, 420.

13 *Katanić v Switzerland*, представка број 54271/00, пресуда од 5. октобра 2000. године. Подносилац представке, држављанин Босне и Херцеговине, дошао је у Швајцарску 1987. године и тамо се оженио са држављанком БиХ. Они су две године касније добили дете. Подносилац је добио инвалидску пензију као последицу незгоде на раду. Он је 1995. године осуђен за превару око осигурања и поседовање оружја, на затворску казну и депортацију у трајању од пет година. Подносилац је покушао да добије продужетак боравка, међутим, швајцарски суд је то одбио. Док је био у притвору, подносилац је осуђен и за поседовање наркотика. Подносилац је депортован у земљу порекла у јануару 2000. године. Подносилац се жалио да је одлука о депортацији проузроковала повреду права на поштовање породичног живота.

Постојање језичких и културних веза, као и породице у држави порекла учиниоца, уз вршење кривичног дела против свог детета, не доводи да је депортација повредила право на поштовање породичног живота.

У случају *Comert против Данске*,¹⁴ ЕСЉП је утврдио да, иако је подносилац од своје 13. године живео у Данској, да су му супруга и троје деце, као и три брата живели у Данској, он је своје детињство провео у Турској, држави са којом је задржао културне и језичке везе, у коју је путовао током сваког одмора, у којој има мајку и петоро браће и сестара. Накнадно, његов отац и брат су се вратили из Данске у Турску. Породични живот између њега и бивше супруге више не постоји, а породичне везе између њега и два млађа детета су постојале кроз посете деце оцу у Турској. Не постоје докази да је подносилац спречен да и у будућности одржава породични живот са двоје млађе деце на тај начин. Додатно, кривично дело услед којег је подносилац депортован, такве је природе да је његовим чињењем он самостално повредио свој породични живот. У светлу наведених околности, ЕСЉП није нашао повреду права на поштовање породичног живота.

Депортација учиниоца, уколико је он рођен у домаћој држави у којој има супругу и децу, а са друге стране, нема никаквих веза са државом порекла, доводи до повреде права на поштовање породичног живота.

У случају *Mehemi против Француске*,¹⁵ Суд је истакао да је подносилац имао породичне везе у Француској, да је ожењен француском држављанком са којом има троје деце, да му у Француској живе родитељи, два брата и две

14 *Comert v Denmark*, представка број 14474/03, пресуда од 10. априла 2006. године. Подносилац је турски држављанин, рођен 1967. године, који се преселио из Турске у Данску када је имао 13 година. Он се у Данској оженио турском држављанком са којом је добио двоје деце рођене у Турској, 1987. и 1989. године. Деца и супруга су се 1992. године придружили подносиоцу у Данској. Њихово треће дете рођено је 1994. године у Данској. Подносилац је 2002. године осуђен за сексуално злостављање најстаријег детета на затворску казну и доживотну депортацију из Данске. Супруга се развела од подносиоца у Данској 2003. године и њој је додељено вршење родитељског права. Подносилац је након пуштања из затвора, 2004. године депортован у Турску. Подносилац се жалио да је одлука о депортацији довела до повреде његовог права на поштовање породичног живота.

15 *Mehemi v France*, представка број 53470/99, пресуда од 10. априла 2003. године. Подносилац је алжирски држављанин, рођен 1962. године у Француској, где се оженио 1986. године француском држављанком са којом има троје деце. Он је 1991. године осуђен за кривично дело трговине наркотицима на шест година затвора и трајну депортацију. Његова жалба на ову одлуку је одбијена и он је депортован у фебруару 1995. године. Након тога, он се поново жалио на одлуку о трајној депортацији, а суд је на основу жалбе смањивши депортацију на период од десет година. У новембру 1997. године Министарство спољних послова донело је одлуку да подносилац може одмах да се врати у Француску. Њему је дата привремена виза и обавезан је да се јавља два пута месечно у локалну полицијску станицу. Подносилац се жалио да је његова депортација проузроковала повреду права на поштовање породичног живота. Видети и случај *Sayoud v France*, представка број 70456/01, пресуда од 7. децембра 2006. године.

сестре, да је рођен, читав живот провео и целокупно образовање стекао у Француској. Стога, одлука о депортацији у земљу са којом није имао никакву повезаност довела је до мешања у његов породични живот. Са друге стране, од тренутка подношења захтева за повратак у Француску до отпочињања решавања захтева, не може се сматрати да је дошло до протекла значајног периода времена нити да су постојала непотребна одлагања. Чињеница да је подносилац имао децу и супругу у Француској и да је трајна депортација довела до престанка успостављеног породичног живота, навела је ЕСЉП да утврди повреду права на поштовање породичног живота.

Јачина породичних веза у домаћој држави и немогућност адаптације деце учиниоца у државу његовог порекла, повлаче да је депортација довела до повреде права на поштовање породичног живота.

У случају *Отојуди йројив Уједињеној Краљевсйива*,¹⁶ ЕСЉП је навео да се може разматрати само криминална активност подносиоца после одлуке о трајном боравку подносиоца из 2005. године, с обзиром на то да су домаће власти знале за претходну криминалну прошлост подносиоца. На основу тога, не може се тврдити да је подносилац сексуални преступник, имајући у виду да сексуално узнемиравање, у спектру сексуалних преступа, није међу тежим делима. ЕСЉП је имао у виду стабилност породичних веза подносиоца у Уједињеном Краљевству и тешкоће са којима би се породица суочила повратком у Нигерију. Сва деца подносиоца су трајно живела у породици као једној целини до депортације оца, а двоје млађе деце је рођено у Уједињеном Краљевству и нису у адаптабилном добу, тако да би искусили значајне тешкоће ако би се преселили у Нигерију. Најстарије дете подносиоца има двогодишњу ћерку рођену у Уједињеном Краљевству и за њих би, такође, било немогуће да се преселе у Нигерију. Јачина породичних веза подносиоца са домаћом државом, његова дужина боравка и тешкоће са којима би се суочила деца у Нигерији, били су аргументи да ЕСЉП утврди да је депорација довела до повреде права на поштовање породичног живота.¹⁷

16 *Otojudi v United Kingdom*, представка број 1820/08, пресуда од 24. новембра 2009. године. Подносилац је нигеријски држављанин који је 1982. године, као двадесетдогодишњак, дошао у Уједињено Краљевство. Он се оженио британском држављанком и добио троје деце. Његов најстарији син добио је дете рођено у Уједињеном Краљевству. Подносилац је 1989. године осуђен на четири године затвора за кривично дело преваре. Подносилац је, ипак, и поред осуде, 2005. године добио трајну дозволу боравка. Он је затим 2006. године осуђен на 15 месеци затвора за сексуално узнемиравање. Том приликом суд није одредио меру депортације, али су извршне власти донеле одлуку о депортацији уз позивање на превенцију криминала, нереда и заштиту здравља и морала. Подносилац је депортован у Нигерију у априлу 2008. године. Подносилац се жалио да је мера депортације довела до повреде права на поштовање породичног живота.

17 Члан 8. ЕКЉП довео је до повећања поштовања права миграната да им се супружници придруже у Уједињеном Краљевству, посебно након 1998. године и

2.5. Измена околности на страни учиниоца након извршења кривичног дела

Измена одлуке о трајној депортацији на депортацију у трајању од десет година, уколико се учинилац након извршеног дела социјализовао, запослио и засновао сопствену породицу, представља повреду права на поштовање породичног живота.

У случају *Emre против Швајцарске*,¹⁸ ЕСЉП је, најпре, установио да домаћи суд умањењем депортације на период од десет година, уместо укидања, није у потпуности прихватио наводе у пресуди ЕСЉП из 2008. године. ЕСЉП је поновио да домаћи суд при процени потребе депортације у односу на јавни интерес треба да размотри следеће околности: природу учињених прекршаја, озбиљност изречених санкција, временски период у коме је подносилац живео у Швајцарској, време које је протекло од учињених прекршаја до изрицања мера, понашање подносиоца током тог периода, јачину социјалних, културних и породичних веза подносиоца са домаћом земљом, као и земљом порекла, околности случаја попут здравствених проблема подносиоца.¹⁹ Депортација подносиоца у периоду од десет година није била пропорционална природи учињених дела која се могу окарактерисати као грешке из младости, у потпуности схваћене од стране подносиоца. ЕСЉП прихвата да се подносилац након учињених дела понашао одговорно, налазио се у легалним токовима, додатно то легитимишући заснивањем своје породице. ЕСЉП, стога, наводи да потпуно и тренутно повлачење мере о депортацији подносиоца представља поштовање одлуке ЕСЉП из 2008. године. Утврђена је повреда права на поштовање породичног живота.

доношења Закона о људским правима, Н. Wray, *Regulating Marriage Migration into the UK: A Stranger in the Home*, Routledge, Ashgate–Surrey, 2011, 141.

- 18 *Emre v Switzerland*, представка број 5056/10, пресуда од 11. октобра 2011. године. Подносилац је турски држављанин, рођен 1980. године, који је 1986. године дошао у Швајцарску са својим родитељима. На основу многих кривичних дела, учињених између 1994. и 2000. године, подносилац је 2003. године осуђен на трајну депортацију из Швајцарске. Одлуку о депортацији потврдио је Савезни суд. Подносилац је 2004. године поднео представку ЕСЉП (представка број 42034/04), а који је у мају 2008. године утврдио повреду члана 8. ЕКЉП. На основу те пресуде ЕСЉП, Савезни суд је на захтев подносиоца ограничио период депортације на десет година. Након што се 2009. године оженио са немачком држављанком и стекао немачку дозволу боравка, подносилац је захтевао да се укине мера депортације да би могао да живи у Швајцарској. Његов захтев је одбијен. Подносилац се жалио да је одлука швајцарских власти о продужењу депортације довела до повреде права на поштовање породичног живота.
- 19 Тако и Ј. Омејес, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Evropskog suda za ljudska prava*, Strasbourgski acquis, Zagreb, 2013, 399. Истиче се да је ова пресуда занимљива стога што се подносилац два пута обратио ЕСЉП и оба пута добио спор. Први пут услед повреде права на поштовање породичног живота, а други пут услед незадовољства на начин на који је домаћа држава спровела одлуку ЕСЉП.

Одсуство понављања кривичног дела након издржане казне учиниоца, као и његова успешна социјализација, повлаче да је одлука о депортацији противна члану 8. Конвенције и праву на поштовање породичног живота.

У случају *А. А. ирошив Уједињеној Краљевстви*,²⁰ ЕСЉП је навео да се питање депортације малолетне особе која још није основала своју породицу, а створила је породични живот са својом мајком, тиче, не само права на поштовање породичног живота, већ и његовог права на поштовање приватног живота. Домаће власти су при процени одлуке о депортацији узеле у обзир релевантне околности, попут озбиљности кривичног дела и узраста подносиоца. Последња одлука о депортацији подносиоца датира из 2007. године и након тога није вршена даља процена околности. ЕСЉП примећује да у периоду од пуштања на слободу подносилац није учинио ново кривично дело, ризик од поновљеног вршења дела процењен је као низак, искоришћена је могућност образовања у затвору, настављено је образовање по напуштању затвора и стечено је стабилно запослење.²¹ Домаће власти нису навеле постојање нити једног ризика по јавни поредак на страни подносиоца у периоду од седам година од учињеног кривичног дела. Примерно понашање подносиоца и повећани напор да се рехабилитује и реинтегрише у друштво, говоре против става домаћих власти да се основано може очекивати да подносилац узрокује неред и да се поново укључи у криминалне активности. На основу тога, ЕСЉП је сматрао да је одлука о депортацији повредила право на поштовање породичног живота. Суд је у оба претходна случаја поступио идентично као и у случају *Udeh ирошив Швајцарске*, са чиме смо потпуно сагласни, и нашао да понашање након извршеног дела уз постојање јаких веза са домаћом државом повлаче да је депортација повредила права подносилаца.

20 *A. A. v United Kingdom*, представка број 8000/08, пресуда од 20. септембра 2011. године. Подносилац је нигеријски држављанин који је са својих тринаест година, 2000. године, дошао у Уједињено Краљевство да се придружи својој мајци. Он је две године касније осуђен на четири године затвора за силовање тринаесто-годишње девојчице. Подносилац је 2004. године пуштен условно, услед доброг владања и примерног понашања у затвору. Мера депортације, изречена приликом осуде на затворску казну, најпре је повучена, да би на поновном претресу имиграционог суда поново била активирана. У међувремену, након изласка из затвора, подносилац је наставио са образовањем, дипломирао на факултету и чак стекао диплому мастера. Он се запослио у локалним органима власти и наставио да живи са мајком, држављанком Уједињеног Краљевства. У септембру 2010. године, подносилац је обавештен да су имиграционе власти одлучиле да спроведу депортацију. Подносилац се жалио да је одлука о депортацији повредила право на поштовање породичног живота.

21 О томе да се при депортацији особе која има супругу и дете у домаћој држави, узима у обзир запослење и стамбене прилике те особе, *Federal Constitutional Court of Germany, Decisions of the Bundesverfassungsgericht*, Vol. 5 Ramily Related Decisions 1957-2010, Karlsruhe, 2013, 136.

3. ЗАКЉУЧАК

На основу анализираних случајева могу се извести заједнички критеријуми које ЕСЉП примењује приликом депортације.

ЕСЉП је развио критеријуме за процену компатибилности депортације насељених миграната са чланом 8 Конвенције. У питању су следећи критеријуми релевантни за протеривање младих пунолетних лица која још нису основала сопствену породицу: природа и тежина прекршаја који је учинио подносилац захтева; дужина боравка подносиоца захтева у земљи из које ће бити протеран; време које је протекло од учињеног прекршаја и понашање подносиоца захтева током тог периода; и чврстина друштвених, културних и породичних веза са земљом домаћином и земљом одредишта.

Непостојање брака, супружника или ванбрачног партнера, као ни личних односа са својом брачном или ванбрачном децом, у држави извршења кривичног дела не повлаче да је одлука о депортацији повредила право на поштовање породичног живота. Сличан став Суд заузима када је у питању поновно вршење кривичних дела. Уколико се учинилац понашао примерено након извршења дела, одсуство понављања кривичних дела, као и запослење, социјализација и школовање учиниоца уз постојање породице и деце са којом може да одржава личне односе само у домаћој држави, депортација доводи до повреде права на поштовање породичног живота. Постојање јаким социјалних, језичких и културних веза учиниоца са државом порекла и поред закључења брака и рођења, као и чврстина веза учиниоца са државом порекла и могућност да се породица, посебно дете, адаптирају на прилике у држави порекла не повлаче повреду права на поштовање породичног живота услед депортације.

Најбољи интерес детета, као и постојање деце и породице учиниоца у домаћој држави, повлаче да одлука о депортацији учиниоца озбиљног кривичног дела доводи до повреде права на поштовање породичног живота. Депортација услед вршења кривичног дела која онемогућава учиниоца да *de facto* поново оствари породични живот и уђе на територију домаће државе, доводи до повреде права на поштовање породичног живота.

За разлику од претходне праксе где се водило рачуна о јавном поретку домаће државе, последње пресуде указују да се особама које су извршила кривична дела даје могућност да се врате у државу где им се налази породица. Поред појединачних случајева, три пресуде против Данске биле су прилика за ЕСЉП да створи нови принцип „гаранције повратка“ за сваког депортованог преступника. ЕСЉП сада забрањује депортације које нису праћене гаранцијом повратка. То се сматра као ново „право на повратак“ миграната који су вршили кривична дела у домаћој држави. На тај начин се примат даје породичном животу у односу на безбедност домаће државе, са чиме не можемо бити сагласни, посебно у светлу чињенице да је у држави порекла могуће развијати породични живот и да нема опасности од мучења и тортуре по породицу.

ЛИТЕРАТУРА

- Omejec J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Evropskog suda za ljudska prava*, Strasbourgški acquis, Zagreb, 2013.
- Tulkens F. *et al.*, *Judge Loukis Loucaides An Alternative View on the Jurisprudence of the European Court of Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden–Boston, 2008.
- Federal Constitutional Court of Germany, *Decisions of the Bundesverfassungsgericht*, Vol. 5 Ramily Related Decisions 1957-2010, Karlsruhe, 2013.
- Harris D. *et al.*, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2009.
- Wray H., *Regulating Marriage Migration into the UK: A Stranger in the Home*, Routledge, Ashgate–Surrey, 2011.

СУДСКА ПРАКСА

- A. A. v United Kingdom*, представка број 8000/08, пресуда од 20. септембра 2011. године
- Al Habeeb v. Denmark*, представка број 14171/23, пресуда од 12. новембра 2024. године
- Baghli v. France*, представка број 34374/97, пресуда од 30. новембра 1999. године
- Djaïd v. France*, представка број 38687/97, пресуда од 9. марта 1999. године
- Emre v Switzerland*, представка број 5056/10, пресуда од 11. октобра 2011. године
- Katanić v Switzerland*, представка бој 54271/00, пресуда од 5. октобра 2000. године
- Krasniqui v. Austria*, представка број 41697/12, пресуда од 25. априла 2017. године
- Maslov v Austria*, представка број 1638/03, пресуда од 23. јуна 2008. године
- Mehemi v France*, представка број 53470/99, пресуда од 10. априла 2003. године
- Moustaquim v Belgium*, представка број 12313/86, пресуда од 18. фебруара 1991. године
- Mutlag v Germany*, представка број 40601/05, пресуда од 25. марта 2010. године
- Omojudi v United Kingdom*, представка број 1820/08, пресуда од 24. новембра 2009. године
- Savran v. Denmark*, представка број 57467/15, пресуда од 7. децембра 2021. године
- Sayoud v France*, представка број 70456/01, пресуда од 7. децембра 2006. године
- Sharafane v Denmark*, представка број 5199/23, пресуда од 17. марта 2025. године

Udeh v Switzerland, представка број 12020/09, пресуда од 16. априла 2013. године

Unuane v United Kingdom, представка број 80343/17, пресуда од 24. новембра 2020. године

Üner v Netherlands, представка број 46410/99, пресуда од 18. октобра 2006. године

Comert v Denmark, представка број 14474/03, пресуда од 10. априла 2006. године

Winter v. Denmark, представка број 9588/21, пресуда од 12. новембра 2024. године

Uroš Novaković, PhD*

COMMISSION OF CRIMINAL OFFENCES AND DEPORTATION OF OFFENDERS – EUROPEAN STANDARDS

Summary

In the field of committing criminal offences and deporting the perpetrator, three branches of the law are embraced – international, criminal and civil, i.e. family law. ECtHR has developed criteria for assessing the compatibility of deportation of settled migrants with Article 8 of the Convention. The paper analyzes European standards in this area, in accordance with the European Convention on Human Rights and the practice of the European Court for Human Rights. The following criteria are relevant for the expulsion of young adults who have not yet founded their own family: the nature and severity of the offense committed by the applicant; length of stay of the applicant in the country from which he will be expelled; the time that has passed since the offense was committed and the behavior of the applicant during that period; the strength of social, cultural and family ties with the host and destination countries.

The previous practice of the ECtHR did not guarantee the so-called “right to return” to the perpetrators who were deported as a result of the commission of a criminal offence, while in the last cases, a violation of the right to respect for family life is established if the perpetrator is not given the opportunity to return to the home country.

Key words: deportation, criminal offence, family ties, right to respect for family life, perpetrator.

* Associate professor, University of Belgrade – Faculty of Law, uros.novakovic@ius.bg.ac.rs